

“Hem de deixar de demanar que Madrid ens compregui”

JORDI PLAY

“Penso que és un moment de reivindicar un discurs independentista no emfàtic, no empenyat.”

Xavier Rubert de Ventós (Barcelona, 1939), filòsof, és catedràtic d'Estètica a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona. Durant la seva trajectòria política, ha estat diputat a les Corts espanyoles i al Parlament Europeu pel PSC.

Diu que els catalans estem desensitats, perplexos, que el procés estatutari no ha estat pas un èxit. Si és així, ara què?

—El més important, ara, és la nostra serenitat. Des que l'estat nació començava a ser una estructura política no adaptada a la realitat, ells han començat a utilitzar un llenguatge identitari. En certa manera és lògic, perquè quan una estructura no està a l'altura dels reptes, se cerquen aquestes apel·lacions que curiosament són ancestrals, com la defensa de les fronteres actuals, que són producte de la sang i el semen, producte del matrimoni d'un emperador o de la pobra gent a la qual enviaven a morir a una altra banda. Així, resulta que l'estat nació acaba fent sagrat, quan ja no li queden més arguments, aquest origen; l'acaba sacralitzant.

Davant d'aquest discurs, no responguem dient que som catalans a partir de la identitat, no. Jo no sóc identitari, jo vull ser independent. I ho vull ser perquè hi ha unes necessitats tècniques. Per exemple, és molt fotut que el meu

aeroport depengui dels 130.000 llocs de treball que genera el de Barajas, a Madrid. I és clar que defenseu el seu aeroport! Però no pot ser que jo estigui sota la llei dels qui em són competència. Això no és funcional.

—Però des de l'estat, el discurs no és només funcional, no?

—Jo cito de fa temps —quasi et diria de quan vaig intuir que la independència era la cosa normal— Unamuno, quan deia: “esos catalanes que se venden por un aranzel”. Era un pacte entre una burgesia industrial, més desenvolupada, més europea, amb el centre administratiu burocràtic fort, que deia “et protegeixo dels teixits de Birmingham i de Liverpool, etc.” a canvi del poder polític. És un negoci no gaire poètic, però és com va la vida.

—Però, malgrat els canvis de context, el contracte sembla que no s'ha modificat?

—Avui, ja no ens ho poden fer. Som a la UE, hi ha l'euro, l'uropeïtzació de la política, la globalització... Per tant, el tracte, ja no el poden complir. No hi ha una correspondència entre les necessitats i la forma de funcionar. Per tant, és lògic, ara que l'estat nació ja no funciona, que hagin començat a fer discursos altament nacionalistes. Per tant, deixem de ser nacionalistes nosaltres i preguntem-los, a ells, què els passa. Aquell que pregunta què li passa a l'altre està en una posició dominant. Quan vas a un psicoanalista, et posa al llit panxa enlaire. Ell passa a ser el senyor benvolent que t'escolta. Els hem de posar al divan del psicoanalista. En el fons, l'emprenyat està parlant de la seva situació, per tant, et poden venir a diagnosticar. És a dir, no ens hem d'explicar a Espanya, ni ens hem de fer entendre, no, no. Perquè llavors ve el “comprenderor”... No, no, no em compregui! Hem de ser nosaltres els qui els compreguem i els que ens compreguem a nosaltres mateixos. Hem de deixar de demanar que Madrid ens compregui. Mentre ens comprenen, ells han fet un enlairament brutal financer i polític.

—És a dir, cal canviar i deixar de parlar del “problema català” per fer-ho del “problema espanyol”?

—Sí, és clar. Els hem de preguntar què els passa. La veritat, però, és que estan en un moment d'eufòria molt difícil de

controlar. Nosaltres érem un centre econòmic, ara ho són ells, i financer, polític i lingüístic. A més, tenen l'experiència històrica. I Espanya té memòria històrica i sap manar. I saben, o intueixen, que la força d'Espanya és que es va fer estat nació ja quan els Reis Catòlics, molt abans fins i tot que França o Anglaterra. Van organitzar Amèrica. Quan vas a Amèrica veus com Espanya, als segles XVI-XVII, estava construint ciutats del Renaixement, universitats. Mentre la colonització americana dels anglesos era feta pels qui fugien, Espanya feia una empresa d'estat, sistemàtica, organitzada.

Saben vertebrar i ho fan bé. El que passa és que ser l'avantguarda en aquesta revolució geogràfica també els va posar a la cua de la revolució industrial. Els va permetre seguir actuant pensant que l'economia era anar conquerint i conquerint. Amèrica els va servir per continuar jugant a l'edat mitjana.

De manera que ells saben que el seu èxit, i d'això en saben, és haver fet una unificació “pronta y fuerte”. Per tant, ara no els vinguis amb això de fer una Espanya federal, plural, etc.

—És impossible una Espanya diferent, que reconegui la plurinacionalitat?

—És que ells han sigut els grans vertebradors d'estats nació. És la seva feina. I és el que saben fer en les reunions per a les negociacions. Jo he estat en reunions d'aquestes, i veus com actuen ells i com actuem nosaltres... Porten aquests advocats de l'estat, amb aquests economistes que s'han reunit abans i que ja s'han empescat mil i una fórmules... Són mot bons, i molt poderosos. Però, així i tot, ells ja estan sentint també que haurien d'inventar-se una estructura política que els funcionés.

Però en aquest context d'avui, crec que ho tenim bé com a estructura, passem a ser versemblants. Històricament, perquè en aquest segle s'han constituït vint estats nació. En aquests darrers deu o quinze anys n'han nascut cinc o sis. Som la vuitena llengua d'Europa, som al corredor mediterrani... No diré que les coses vagin a favor, però sí que no ens van en contra, perquè som una realitat palpable. Per tant, penso que és un moment de reivindicar un discurs independentista no emfàtic, no emprenyat.

—Però el discurs que està sorgint sembla molt emfàtic, no?

—És millor apel·lar a la independència republicana i no a la identitat catalana. Jo deia independència de Catalunya, encara que sigui en castellà, per aconseguir una estructura d'estat independent —o tan independent com qualsevol altre—. Deixem-los, a ells, ser nacionalistes, que ens hagin d'explicar l'Espanya eterna. Quan una cosa no saps ben bé per què serveix, li has de cercar aquestes utilitats més etèries, com què simbolitza, què encarna, què representa...

—Aquests imaginaris col·lectius que utilitzen els estats nació, que es veuen molt clarament per exemple en l'àmbit esportiu, són realment prescindibles?

—No, però fixeu-vos: la política ha estat la religió del segle XX, ara ja no, ja no és el lloc on t'ho resolen tot i crea identitat. Les religions d'ara són unes altres, ens agradin més o no; són el futbol, l'església, el fonamentalisme, o moltes d'altres, com les ONG, etc. Les canalitzacions del *pathos*, la part dels instints i de les passions, s'han generalitzat. I la gent seguirà tenint aquestes concentracions emocionals.

—Sí, però els estats continuen utilitzant aquest tipus d'esdeveniments, com “la marea roja” de la selecció espanyola de futbol, com a eina de cohesió nacional. Davant d'això, el catalanisme ha de reivindicar les seleccions catalanes?

—Sí, sí. De la mateixa manera que l'estructura brutalment radial amb la qual han construït l'estat, també hi ha aquesta estructura ideològica. El que passa és que jo, personalment, sóc molt espanyolista. A mi, per exemple, quan el Milan juga amb el Real Madrid, vaig amb el Madrid. Em passa això: dels països que conec, en general Espanya és el que em fa sentir més còmode. Ara, per abraçar-se, han d'estar disposats a fer-ho dos. I, és més que evident que amb l'actual estructura política avui no ens volen abraçar fraternalment. De manera que jo estaré encantat amb Espanya el dia que me'n pugui separar.

És a dir, d'espanyol no me'n sento. D'hispanà, sí. Necessito la independència perquè desaparegui el pitjor de Madrid i el pitjor nostre, per fer desaparèixer la prepotència de Madrid front a aquell fe-

deralisme que volia defensar en Pasqual [Maragall]. Jo ja li deia que no hi havia res a fer, que no hi ha federalistes.

Per tant, aquests focus d'afecció a Espanya els hem de negar? No. De fet, que algú parli d'independència en castellà hauria de ser positiu. Perquè la gent anirà fent un càlcul del cost benefici.

De moment, els independentistes som un 16 % —potser un 25 % si sumem la gent que no ho veu malament—. I els elements d'identificació d'aquí no els tenim tan malament. Els *pijos* de la meua època es passaven al castellà. En canvi, avui, el que és mostra d'ascensió social, per a un immigrant, és parlar català. A més a més, els catalans, només que ens parli algú una mica fosquet de pell en català, ens l'estimem i el mimem com ningú. Per tant, entre les classes populars, té un valor simbòlic parlar el català. I quan siguem oficials, quan tinguem una estructura estatal, tots aquests discursos ja no escandalitzaran a Espanya. Ara els posen nerviosos perquè on tenen “*derecho de pernada*” els diuen que els posen condicions.

—Però, per arribar a aquest divorci tranquil que dieu, què ha de fer el catalanisme, un cop el procés de l'estatut s'ha vist insuficient?

—Ja hi ha un pas fet. S'ha visualitzat clarament, cosa que no s'havia aconseguit amb tants anys, que el cost benefici de la relació amb Espanya no és rendible. Per tant, per aconseguir que aquest 16 % esdevingui equiparable a nombres canadencs, cal fer entendre a les classes mitjanes el cost negatiu que té mantenir aquesta relació.

Jo em vaig fer independentista un dia, de cop. Tots recordem el dia que vam veure el papà despullat, o el primer dia que vam veure un pit, oi? Doncs, jo recordo una conversa de l'Almunia amb un negociador català molt conegut. No vull dir el nom de qui, no vull fer quedar malament ningú. Era una negociació per un tema d'infraestructures. L'Almunia, després de la negociació, em va comentar amb satisfacció com havia “*dado por el culo*” als catalans, i com “*habían tragao*”. Com pot ser que l'èxit d'un govern sigui com part dels seus governats dóna pel sac els catalans! És clar, ell no era conscient que jo era un dels “ells”, dels del cul, que no era un dels “seus” en aquell tema. Vaig veure clar que jo

JORDI PLAY

“S'ha visualitzat clarament, cosa que no s'havia aconseguit amb tants anys, que el cost benefici de la relació amb Espanya no és rendible.”

no podia estar amb un govern pel qual sóc part del problema per comptes de la solució.

—El PSC és ara en un moment similar al de la conversa que va viure?

—Home, és el que porta fent sempre, amb variants, amb pujades i baixades. Amb les modulacions del temps, sempre hi ha hagut aquesta tensió. En Pasqual hi va topar de morros.

—Quins elements té el catalanisme per a construir el discurs postestatutari?

—Hi ha elements per dalt i per baix. No és gaire viable per a Catalunya no tenir poder polític per a organitzar les pròpies formes d'immigració, d'exportació, de transport, i haver de demanar permís per a tot això. No és una situació competitiva ni òptima, ni bona.

També hi ajuda que la independència avui no significa el que significava fa uns anys. Com el fet que a Europa s'estan produint independències que fa vint anys ningú no hauria cregut. Com que el mur de Berlín va caure de cop. Psicològicament, tots creiem que havia de desaparèixer, però ningú ho creia en un moment històric concret. I va ser de cop. Mentre nosaltres encara discutíem sobre l'autogestió de Tito, barrejada amb

la concepció de Rosa Luxemburg i una idea gramsciana de l'eurocomunisme... Els intel·lectuals es van equivocar més que la mitjana de la gent!

L'avantguardista consisteix a creure que les idees van més ràpides que les coses. Però ara ens hem adonat que les coses van més ràpides que les idees. Tot s'ha accelerat, des de la caiguda del mur fins a la formació de nacions.

Per tant, deixem que la gent sigui el que vulgui i que senti allò que vulgui, però anem explicant com una cosa versemblant la independència de Catalunya. Quan dic versemblant, em refereixo a fer-la veure viable, adequada i corresponent a l'estat de les coses. Aquesta és la manera d'arribar a aquestes classes mitjanes, amb una independència del *logos* (de raó) no del *pathos* (de sentiment).

Per les coses que han passat, podríem imaginar que això es podria produir. Però, no, no és produirà en deu anys. Però vaja, en vint-i-i-cinc potser sí, i hauria de ser així. I tal com han anat les coses, en aquests darrers anys no diríeu que la corba de l'independentisme ha anat a l'alça? Doncs, si aquesta tendència es manté així...

Enric Rimbau